

Александра Антонова

## Поетика на баналното в стихосбирката „Вечерен тропет“

Борис Христов едновременно гради *над* и прониква *навътре* в баналното, оставя въпроса що е банално и прави поезия от това питане. Усещанията за поетично и банално са неделимо уточняващи се в стиховете от „Вечерен тропет“, те са едновременна перспектива на образотворчество. Неразделната им работа във „Вечерен тропет“ създава уникален формат на поетическата визия, убеждава, че светът, в който живеем, е непрестанно поетичен. В този свят ние сме деца, които гледат през своите усещания. През своя прозорец.

Образите на Б. Христов са монолитно двойствени, търсят поетиката на баналното. Те са живи дихания с философско обобщение, създават се в напрежението между сетивната непосредственост и копнежа към преодоляването ѝ, към обобщаването ѝ. Не само идеите, но и думите създават поетическия формат на баналното – образът е както чрез мащаба си, така и чрез самата материя на думите, чрез тяхната условност.

Битовите реалии добиват статута на поетически чрез своя статут на думи, те имат своите ейдоси в поетическия текст. Или, думите са ейдосите на нещата и *така* нещата, обикновените битови реалии се превръщат в поетически, излъчват очарование от самото си присъствие в поетическия текст, който ги е превърнал в своя опора, в свой смисъл, внушил е тяхната възможност да излъчват многозначителност, създал е поезия от тяхното пребиваване в условността на словото. Търкалящият се в прахоляка вестник сияе с поетическо хало. Гребен, молив, цигаре, сапун, кърпа – всеки един от тях съществува със своя поетичен ейдос, със своя ипостас в слово. Конкретни и безлични – те създават човешкото присъствие, разтворено в небето и по-нататък.

Фрагментната техника на Борис Христов безспорно от-

варя образа и на своя ред внушава чувството за поетическа стойност на битовата реалия. Христов рисува посредством фрагменти: човекът, който слиза от влака, е сведен до сламена шапка и куфар, женствено-чувствената самогива остава в гребена си - кост от мрена, в грехата си - нежно червено листо. Безлични фокуси на силно усетено присъствие. Нажежено светоусещане, изобразено чрез делничност и безвремие. Б. Христов внушава чрез изобразяване на противоположното и по този начин разгръща поетическия обем на делнично - обикновеното.

Виртуозното боравене с форматите на изобразението, естественото преминаване от конкретно в космично и обратно е в основата на Борис-Христовата образотворческа техника. Човекът е космична субстанция, малкият ейдос на Космоса. Във „Вечерен тропет“ конкретното човешко присъствие е в космическата си перспектива, човекът е едновременно човешки конкретен и космично огромен, поетичен. Битуването е едновременно конкретно присъствие и онтологично всеприсъствие, самотно и пряко общуване - сливане. Философският формат на присъствието задава поетичния. Човекът не просто общува, той живее с Космоса, той е сам с Космоса, неговото присъствие е едновременно битово-конкретно и онтологизирано:

*Трептеше въздухът и раменете ѝ трептеха  
под слънцето запалено, под твърдата ѝ греха.*  
(„Графика“)

Усещането за Борис-Христовите стихове е като за сплитачи всички перспективи - космичната и човешката, споменната и надвременната, назад и отвъд. Паралелните вектори на „назад“ и „отвъд“ създават обема на Борис-Христовия образ, поетическият обем на Борис-Христовото „сега“. Борис-Христовото „сега“ е „сега“ на усещането, едно космическо „сега“. И жените, които гледа *сега*, са космични, гърдите им обемат небесния свод, и косата на вдовицата помита в едно космично „сега“ цялата улица, изпълва целия свят пред погледа на старците.

*И през каква фуния господ гърдите е наливал,  
щом тяхното люлеене на улицата чак се чува.*  
(„Прозорец“)

*Изгубила водача си, една кошута млада  
с косите и с тъгата си изпълваше площада.  
(„Графика”)*

Движението към отвъдното, към зенита, където реките пресъхват и старците махат веслата от своите угаснали кораби, и сините татуирани кораби пускат котва, това въобразено пътуване постепенно абсорбира човешкото присъствие в онтологичната перспектива и поетизира баналното в стиховете от „Вечерен тропет”.

Отиването нанякъде също е обикнато движение у Борис Христов, тази губеща се сякаш в космично всепространство посока създава онтологическия ореол на обикновеното човешко присъствие в стиховете му.

*Слезе от хълма и тръгна нанякъде –  
потъна баща ми в тревите зелени.*

...

*Щастлива*

*излиза навън и се рови из двора,  
ходи донякъде - с мляко се връща,  
сяда на прага, с тишината говори...*

*(„Сватбата на мама”)*

*А една крава отнесе нанякъде своята кърпичка.*

*(„Кълвач”)*

Вдовицата е реална-нереална, стопява се в погледите на старците, конкретизирани битово в дълбоко забитите с копнеж ножчета. „Котка на пътя” носи най-характерното от Борис-Христовото човекотворчество: банално-битовото съществуване е изтеглено и разтворено в космично пространство, в своята обикновеност човекът свети, само старците – обикнатите образи на равнодушно-мъдрото живеене – са с него. И целият останал свят, невидим, но усещан, е в графичното присъствие на котката и пуяка.

Конкретният човек е митично – графичен, мистично присъства. Митичната перспектива е зададена в живота на обикновения човек, обикновеното битуване се развива сякаш и в един паралелен мистичен симулакрум. Той е едновременно видим и далечен, осезаем и отвъден. Едновременно тук и там. Майката ляга до кроткото рамо на непознатия, Човекът и Космосът създават взаимно обема си. Самогивата свети, женствена и прелъстителна, в библейската жегата;

митичната река, в която самодивата се разтваря, тече отвъдвремененно към митичното слънчасало село. Присъствието в едно митологично пространство е похват на онтологическото мащабиране, на поетизирането на баналното.

Безвремето на обеда, светоусещането в зенита на деня създава чувството за митологично съществуване в онтологично пространство. Често зенитът настъпва в неделя, в топлата и бавна неделя, в горещина, която разтваря самата конкретика на живеенето и го превръща просто в битие. Застиването на времето в неподвижността на зенита на деня, в който се отваря окото на Космоса (Ч. Мутафов), разтапянето в безметежната обедна жега или в бавните следобедни часове създават необходимата отвъдвременевост, която поетизира баналното. Слънцето е унесено в странна дрямка, гървото на живота расте в средата на нищото, в средата на нивата, в пустото плагне. Философският разговор за морската флора и фауна се проточва отвъд човешкото време, прехвърля и края на времето, в което гори реките пресъхват. В запалената космическа тишина се разбиват сините татуирани кораби – ейдоси на младежкия копнеж по път. Камъкът, сушата, тръбата на зноя добиват поетическа стойност в космическата тишина, защото в стиховете на Борис Христов е тихо, тихо, тихо.

*... сяда на прага, с тишината говори...*

*Тихо ще вият кларнетите, тихо*

*ще бъде в душите ни - ще мълчине.*

*(„Сватбата на мама”)*

Космичният човек чува непрестанно тишината, говори с нея, предизвиква я, оглежда и измерва самотата си:

*Въртях се като пумпал тая нощ, лудувах*

*и в празните уши на тишината виках.*

*(„Целувката”)*

Човекът е енигматичен, затворен, непонятен – един малък Космос. Творение на звездите, той, който така добре разбира вселенския говор на тишината, той е съдбовно отчужден, копнеещ човешкото:

*Трябва да свиря, трябва да срутя*

*тишината – само викът да остане.  
(„Вечерен тропнет“)*

Космичната пустота Б. Христов изпълва с човешко присъствие. Защото стиховете му извършват и обратното движение по нотната стълбца – отвъдвременната пустота на пладнето се свежда и фокусира в метафизично човешкото. Това обратно движение е също похват в поетичното стилизиране на баналното. Сега не човекът изпълва Вселената, а Вселената се свива в прашиката, дето гразни окомото му. Сетивно конкретен, той плаче и пее, човешкото присъствие е живо след кривите улици, той отново върви нанякъде, но не отвъд - не и тук. Тук той върви по кривите улици на човешкото чувство, парадоксално и непонятно.

И не само човекът – а всеки живот в стиховете на Христов е ейдос на Космоса. Не само словесният ейдос, но и самото чудо на живота създава най-сетне поетиката на баналното в светоусещането на „Вечерен тропнет“. И децата тичат обезумели към залеза и стагото, което нахлува в залеза, пристъпва по небесната крива. Космичният формат на всеки един живот създава, или, по-точно е поетическият. В „Кост от глухарче“ и бръмбърът, и щурчето, и къпината, и трънчето са обикновени и изключителни в своята пантеистична свързаност, те са образи на вселенското чудо, на живота в своята същност на една обща свързаност, образ на самата хармония, в която се вслушва глухарчето. Животът започва от погребалната процесия, така многозначителна в своята делничност – един всеприсъстващ живот, който чува работата на водата, любовния шепот. Нагоре, по тъничката стълба на дъждеца („Есенен дъжд“), той е навсякъде. Рекама грабва сандъка и го изпраща към нов живот. Космичният мащаб на живота убива усещането за баналност, започва да разпознава баналното като чудо. Поетично или банално – въпрос на назоваване.